

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :

Az Országos Erdészeti Egyesület.

Szerkesztő :

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónap 28-án.

Harminczharmadik évfolyam. XI. füzet. 1894. november hónap.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak, 3 frt kedvezményi árért járathatják.

— Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapestben, Lipótváros. Alkotmány-utca, 10. szám. II. emelet. —

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

Az erdőgazdaság szolgálata a mezőgazdaság javára.

Irta: Arató Gyula m. kir. erdész.

Az a küzdelem, melyet a maguk törekvéseinek érvényesülése érdekében az agráriusok és a merkantilisták évek óta folytatnak, s mely őket fontos közgazdasági kérdések tárgyalásánál számos alkalommal ellenfelekként állítja szembe egymással, az utóbbi időben annyira felszínre került s oly erőssé lett, hogy senkinek a figyelmét ki nem kerülhette. Azokat pedig, a kik nemcsak hogy érdeklődésükbe fogadnak minden olyan kérdést, melyek a közgazdaság terén időnkint felmerülnek, hanem hajlandóságot ismernek magukban arra is, hogy az e tekintetben időnkint szembeötlő jelenségeknek, új vagy felújult irányzatoknak belső tartalmát s eredetük forrásait is elemzés alá vegyék s a kifejezésre juttatott gondolatok tovább

füzését megkisértsék: azokat a folyó küzdelem méltán foglalkoztathatja.

Nem szorul indokolásra, hogy az agráriusok és merkantilisták küzdelme önmagában tekintve egyaránt jogosult; de ilyen csak addig s oly mértékben marad, míg az az ő nyilván vallott végcéljukat szolgálja s mely mértéknél a a két irányzat egymást el nem nyomja. Mert hiszen mindkettő az ország jólétének fellendítését tüzte ki maga elé; csakhogy az egyik ezt, — talán a jövő reménységeinek tulságosan szabad szellemü tulbecsülésével — az ipar és kereskedelem összes ágazatainak felkarolása, az ipar és kereskedelem első nagyhatalommá fejlesztése utján véli elérhetőnek, a másik ugyanazt, — talán a földmiveléshez való hagyományszerü ragaszkodás féltékenységétől is megszálva, — csak úgy véli megvalósíthatónak, ha ahoz az alapot a földgazdaságnak erőteljes fejlődése, s e mellett a földmiveléssel szorosabb kapcsolatban lévő iparágak felkarolása képezi; csak aztán következzenek fontosságuk szerinti sorrendben a többi iparágak, magától értetvén, hogy a kereskedelem szükségesnek ismert fejlődése is kellő mértékben a földmivelési érdekek támogatására szolgáljon.

Mig a két, egymástól eltérő uton s más eszközökkel munkálkodó törekvés a végeredményében közös czél felé aként halad, hogy egyik a másikat meg nem nyüggözi s tehetetlenségre nem kárhoztatja, addig a törekvéseknek egyes pontokon ellenséges összeütközése üdvös; mert mindkét fél folyton utalva van működésének s erejének fejlesztésére s oly tények előmutatására, melyek az ő követeléseinek indokoltságát és azok kielégítésének hasznosságát beigazolni alkalmasak, továbbá mindazon hiányok pótlására, melyek működési körükben mutatkoznak.

Az agráriusok részéről igen gyakran lehet hallani annak említését, hogy a mi országunk „par excellence“ földmives állam. Ebben a mondásban is van valami hagyományoszerű ragaszkodás a multhoz. Ahoz a multhoz, melyben bizony s nem is olyan régen, jobbára csak földmives állam valánk, merthogy a népünk szinte semmit sem értett a magasabb foku iparhoz; gyárainkat és ipartelepeinket szinte az ujjainkon összeszámlálhattuk volna s a természetadta vízi utakon kívül, melyeken egyszerű kompok segítettek át biztos és tartós hidak helyett, s néhány szál vasuton kívül szinte csak gyalog járt a kereskedelem, bár ez sok mindenféle jóval széppel ellátott bennünket, nagyrészt a mi nehezen exportált nyersterményeinket hordván vissza a különféle kereskedelmi czikkeek alakjában. Ezt a multat azonban az iparnak és kereskedelemnek nagymértékű fellendülése teljesen kiforgatta a maga valóságából; ugy annyira, hogy ma, ha csak néhány évtizeddel tekintünk visszafelé, meg kell erőltetnünk a képzeletet, hogy azokat az állapotokat képben magunk elé állítsuk s jó akaratra van szükség, hogy az elénk állított képek hűségében ne bizalmatlanokdjunk.

Mindenesetre bizonyos kétség száll meg arra nézve, hogy vajjon van-e ma s továbbra is jogunk és érdemünk arra a „par excellence“ jelzőre. Hogy jogunk van-e, e tekintetben könnyű találnunk erős érveket, melyeket az ország földrajzi fekvéséből, a földnek termőhelyi viszonyaiból s főként a népnek természetéből s igen bajosan átalakítható hajlandóságaiból merithetni. Az érdemesség kérdése azonban nézetem szerint már fogósabb, mert erre nézve még akkor is, ha kimutatjuk, hogy az ipar és kereskedelem rohamos fejlődése a földmivelésre gyakorolt üdvös befolyás

mellett másfelől erőelvönás vagy erőmegosztás s egyéb nemü hátráltatás utján a földgazdaság emelkedése elé bizonyos tekintetben korlátokat teremtett, egy s más irányban akadályokat gördített: még ennek az állításnak bebizonyítása után is kell az érdemességnek igazolására egyszersmind számos olyan tényt felmutatni, melyek együttesen a gazdaság terén folytatott munkásságnak minden fontosabb irányt magában foglaló, minden lényeges kérdést megoldás felé segítő általánosságát szemléltessék. És ha csak egyetlen függő kérdéstről, csak egyetlen fontos irányzatról kell bevallani, hogy az méltatlanul melőzésben részesítettett vagy kellően fel nem karoltatott, az érdemességből egy-egy részt már ez levon. S még inkább latba esik az olyan jelenség, mely a gazdálkodásnak helytelen irányba tévedettségére vall.

Ez utóbbira nézve talán jó példa a gazdasági termelés s az állattenyésztés mértékének kibillent egyensulya, a miről a mezőgazdaság érdekét szolgáló szaklapok nemrégiben többször panaszkodtak. A mai állapotok kifejlődésének folyamata körülbelül ez volt: a gabonatermelésre mind több területet foglaltak le; erre a célra sok erdő is kiirtatott, még több legelő feltőretett; s mikor a gabona ára évről-évre hanyatlott, évről-évre nagyobb mértékü termeléssel igyekeztek a jövedelmezés mértékét korábbi magasságán fentartani. Már ez maga után vonta a marhaállomány gyarapítását, a mit különben magának az állattenyésztésnek saját fejlődése is előidézett, mely létszámgyarapodással azonban nem tartott lépést az állattenyésztés feltételeinek biztosítása és gyarapítása, sőt a folyton nagyobb mértéküvé szorgolt szemtermelésnek térfoglalása a gyeplegők rovására esett, a takarmánytermelés tulszük térerre szorult s nem történt gondoskodás arra nézve, hogy a

mesterséges takarmányozás, az istállóztatás, a szükséges mértékig kifejlesztessék, meghonosíttassék s különösen, hogy a hamar fejét vesztő nép előtt megismertessék s ajánlatossá tétessék.

Az a körülmény, hogy az államok, melyeket eddig gabonatermésünk legjobb fogyasztóinak ismertünk, műtrágyák alkalmazásával saját termelésüket évről-évre nagyobb mértékűvé fejlesztik s nemcsak hogy mellőzik terményeinket szükségletük kielégítésénél, de vámpolitikájukkal egyenesen akadályokat gördítenek az ő terményeikkel versenyző kiviteünk elé: előre láthatólag oda fog vezetni, hogy a szemtermelés a szinte hihetetlenül alacsony gabonaárak nyomása alatt visszaesik s a gazdaközönség az állattenyésztést kiterjedtebbé teszi.

Figyelemre méltó ezzel kapcsolatban az az aggodalom, a mit gazda-körökben hallani lehet, mely abban áll, nehogy a külföld állattenyésztésünk versenyét is visszaverje a mesterséges takarmányozásnak és istállóztatásnak gyorsabb kifejlesztésével, miként leverte sok helyt szemtermelésünket a műtrágya segélyével,

De legyen bár általános elvvé egy tapasztalt mezőgazdának az az intelme, hogy „a takarmány soha sem sok, sőt mindig kevés;“ s ha minden gazdaságban nemcsak helyesnek fogadtatnék el, de meg is valósíttatnék ugyanannak a gazdának figyelmeztetése, miszerint „a takarmánytermelés, állattartás, trágyakészítés, piaci növények termelése oly lánczolatot képeznek, melynek arányos beosztása egyedüli faktora a mezőgazdasági üzlet jövedelmezőségének“; fejlesztessék ki az állattenyésztés érdekében és tétessék a népnek is belevonásával általánosan ismertté és alkalmazottá az istállóztatás s a mesterséges takarmányok használata: még így sem lesz egész teljességében megoldva

a kérdés, mert hátra van egy nem kevésbé fontos feladat, a szabad ég alatti legelőkről, azoknak okszerű használatáról és jókarban tartásáról való gondoskodás feladata.

Ez a legutóbbi feladat minket, erdészeket igen közelről érint. Ott is eléggé, hol csak a mezőgazdaság szükségleteként fenntartott marhaállományról van szó, különösen azonban ott, hol az állattenyésztés önállóan üzetik; leginkább az olyan vidékeken, hol a föld termőhelyi viszonyai a mezőgazdaságra mostohák, ellenben kedvezők az erdőgazdaságra és állattenyésztésre, s majdnem csupán ezek számára alkalmasak; de érdekel bennünket ott is, hol a mező- és erdőgazdaság egyaránt képviselve van s általában véve mindenütt, a hol az erdőgazdaság a legeltetés tekintetében a mezőgazdaságnak s az állattenyésztésnek segélyére lehet.

Figyelmünkre kell ugyanis méltatnunk két körülményt.

Az egyik az, hogy a korlátozatlan legeltetéssel a multban okozott mérhetlen nagyságu erdőkárok megszüntetése és helyreépítése érdekében az erdőtörvénynek ily szempontból véve indokolt szigorúsága igen nagy területeket helyezett legeltetési tilalom alá, ugy, hogy számolván az állattenyésztésnek az óta történt emelkedésével s tovább fejlesztésének érdekeivel, mulhatatlanul igyekezni kell a legeltetés alól elvont területeknek pótlásáról gondoskodni addig is meg azontul is, mikor majd a jókarba visszaállított erdőkben a mai nap megengedhetőnél nagyobb területek nyithatók meg a legeltetés előtt.

A másik körülmény pedig az, hogy főképen a különleges természeti és gazdasági viszonyokat mutató hegyes vidékek dombos legelőit — melyek leginkább erdőtalajuk s melyek az eddigi jórészt kiméletlen használat következtében s a használat igényeivel arányban nem állott

gondozás és ápolás hiányosságai miatt nem bírnak oly mértékű használatot nyújtani, mint a mekkorát területükhöz mérten róluk más nemű kezelés mellett nyerni lehetne — s általában véve a termőerejükben elszegényedett dombos legelőket könnyebbnek ígérkezik az erdőgazdaság kezelési rendszerével és talajjavítási eszközeivel termékenyebbé tenni, mint a miként ez a mezőgazdaságnak sikerülhet s épen ezért nekünk erdészeknek, közgazdasági érdekből arra kell törekednünk, hogy az ilyen javításra szoruló s tartós védelmet igénylő területeket magának az állattenyésztésnek jövődöbéli bizonyos hasznára működésünk körébe hódítsuk.

Mert „azokat a kopasz dombokat, melyek oldalait évtizedek óta letiporta a legelő marha, úgy, hogy lépcsőzetes talajuk felén se nő a fű, vagy melyeket összevissza szaggatott a vizmosás, vagy melyek földjéből évről-évre, már a nyár derekán kiperzselődik, kifonyad, elsárgul minden növény: a mezőgazda, ha még akarná is, egymagában nem bírhatja termővé tenni vagy termőerejében megjavítani.“

Az említett, egyaránt igen fontos, két körülmény két feladatot, köteleességet ad az erdőgazdaság elé.

Az egyik: a törvény értelmében rendszeres terv szerint kezelendő erdők alkalmas részén, vagy más, erdőknek ismert területeken, a törvény keretén belül kifejthető mértékig lehetővé tenni a legeltetésnek fő használatképen való gyakorlását; a másik: a jelenben fátlan területeket a fatenyésztés talajjavító hatása alatt az előbbi feladat megoldásának elvei szerint jó karba állítani s tartós legeltetési használatra jól alkalmassá tenni.

E két feladat megoldása nem történhetik más uton, mint annak a már nemcsak névleg ismert, de sok helyütt

tényleg életbe is léptetett üzemmódnak kifejlesztésével és általános meghonosításával, melyre a legtalálóbban megválasztott elnevezés a legelő-erdő üzemmód.

Hogy miben áll ez, nem tartom szükségesnek fejtegetni; ennek az üzemmódnak alapgondolata benfoglaltatik abban a beszédben, melyet Bedő Albert országos főerdőmester a magyar tudományos akadémia XLVI. ünnepélyes ülésén 1886-ban tartott*); azok a főbb elvek pedig, melyek a legelő-erdő üzemmód berendezésénél figyelembe veendőek, benfoglaltatnak vázlatosan abban az értekezésben, mely az „Erdészeti Lapok“-ban Belházy Emil főerdőtanácsos tollából megjelent**) s másfelől abban a bírálatban, melyet a legelő-erdők berendezésével s kezelésével foglalkozó műve egyesületünk részéről hirdetett pályázat első eredményei fölött a bíráló bizottság mondott.***)) Csak annyit említek meg az alábbiak kedvéért, hogy a legelő-erdő üzemmód alá fogott terület az erdőgazdaság elvei szerint kezeltetik, ugy azonban, hogy a gazdálkodás céljához mérten a fősúly nem a fatermelésre, hanem a talaj termő erejének állandó biztosítása s gyarapítása mellett a legeltetésre fektetetik, a mit rendszeres terv szerint való kezelés útján aként lehetséges elérni, hogy a fák, ellentétben az erdőkezelésnél megkövetelt teljes zárlattal, térsen álljanak, ugy, hogy a fenntartott 0·3—0·4 s csak egyes kivételes részleteken nagyobb, máshol esetleg kisebb zárlat mellett a fű növése elegendő gazdag legyen.

A helyett, hogy ezeknek az általánosságban már is körvonalazott elveknek behatóbb fejtegetését a részletekbe

*) Lásd „Erd. Lapok“ 1886. évi V. és VI. füzetében: „Az erdőmivélés jelentősége hazánkban“ című közleményt.

**) Lásd „Erd. Lapok“ 1888. évf. IV. füz.: „A legeltetésre szolgáló erdőkről“ című közleményt.

***)) Lásd „Erd. Lapok“ 1893. évf. I. f. 43. és köv. oldalain.

hatolva megkísérleném, kitűzött célomhoz mértén inkább azzal akarok foglalkozni, hogy minél fogva van meg a szükségessége s jövője ennek az üzemmódnak; hogy miért illeszthető bele sérelem nélkül a meglévő üzemmódok sorába, a nélkül tehát, hogy ez akár a törvény rendelkezéseibe ütköznék, akár az erdőgazdaság elveitől valamiben lényegileg eltérne, akár a birtokosra nézve bármiképen sérelmes lenne; továbbá, hogy miért nem kell aggódva gondolni arra, hogy a legelő-erdő üzemmód terjedése, amennyiben az jelenleg erdőképen kezelt területeket foglal le magának, az ország fatermelésének esetleges apasztása miatt közgazdaságilag talán veszteséggel fog járni s végül azzal, hogy mi kell még ahoz, hogy teljes siker legyen várható attól a gondviseléstől, melyben az orsz. erd. egyesület ezen új üzemmód eszméjét felkarolja s azoktól az intézkedésektől, a miket eddig annak érdekében megtett.

Az első kérdésre már megfeleltem a nyilvánosság előtt; s majdnem egy év után, ma sem mondhatok egyebet, mint azt, hogy meg van a legelő-erdő üzemmód szükségessége már az eddig érintett gazdasági okokból is, de másfelől az erdők egy részének és pedig jelentékeny részének tulajdonjogi minőségénél fogva, másfelől pedig általában véve hazánk termő földeinek különös alakulatánál és természeti viszonyainál fogva is. Az urbéri birtok rendezések folyamán számos volt urbéres közbirtokosság az erdő és legelő illetőséget elkülönítetlenül és csupán vagy nagyobb részt erdőben kapta ki; már pedig az ilyen területek feltétlen erdőtalajon vannak, akkor az elkülönítésnek utólagos megtörténtével az erdő okvetlenül az erdőtörvény különös intézkedéseinek korlátai között használandó, ámde másfelől a feltétlen erdőtalaju területre eső legelő illető-

ségen talajvédő fatenyészetről gondoskodni szintén mulhatlanul szükséges. Ilyen körülmények mellett az állandóan legelővé át nem alakítható területeken a legeltetés gyakorlását a fentebb jelzett üzemmóddal a lehetőségig kiterjeszteni méltányos dolog, sőt a birtokos szempontjából igazságos követelmény. De az sem ritka eset, hogy a volt urbéresek a legelő-illetőségüket — hogy jól tették-e, az már más kérdés — maguk közt felosztották, feltörték s más gazdasági művelés alá fogták s ennél fogva a legeltetés tekintetében az erdőre igen rá vannak utalva. Ilyen viszonyok közt pedig szűkeblűség lenne, ha az erdő- és mező-gazda érdekeit összeegyeztetően kielégíteni hivatott legelő-erdő üzemmód alkalmazásba vételét megtagadni akarnók, ha különben a termőhelyi viszonyok annak az erdőtörvény megsabta korlátok között való alkalmazást lehetővé teszik. De ezek mellett nem szabad megfeledkeznünk azokról, a különösen magas hegységi területekről, melyek nem is régen még erdők valának, de melyeket a lakott helyekhez, falvakhoz, községekhez közel voltuk miatt jóraváló faállományának kiszedésével vagy letarolásával kihasználtak, melyeknek beerdősítéséről azonban nem gondoskodtak, sőt azok természetes felujulását a tulságos mértékű és korai legeltetéssel csak annyira tették lehetségessé, hogy az ilyen területeken nyomorék, törpe, bokros fák csenevész példányai tengődnek; ezeket a területeket a kataszter, a telekkönyv s minden törvényes feljegyzés a tulajdonos bevallása után legelő néven ismeri s az e vidékek természeti és gazdasági viszonyai által marhatenyésztésre utalt birtokosok tulajdonuknak olyképen való használására kényszerülve is vannak: de mi, a jövőre is gondolva, az ilyen legelő-területekben kell hogy meglássuk már is azokat az elkopárosodott területeket, a mivé a hasonló sorsra korábban

jutott erdők talaja a védelemnek, a beárnyalásnak hiánya, a kezelésnek gondatlansága és meg nem felelősége miatt eljutott, Az ilyen veszélyeknek kitett területek megint csak a legelő-erdőgazdaság alkalmassága és szükségessége mellett szólnak, mi itt a közép utat jelenti.

És megvan ennek az üzemmódnak a jövője is nálunk és pedig első sorban ismét azokból a gazdasági okokból, melyekre fentebb rámutattam. Azért, mert előnyeinek, fontosságának, szükségességének megismerése nemcsak a szakemberek munkásságával fogja ezen üzemmódnak terjesztését és szakszerű kifejlesztését elősegíthetni, hanem a tapasztalatokon okulva, önálló gazdálkodásra utalt magánbirtokosaink is előbb-utóbb figyelmet fognak rá fordítani és gazdaságuknak előnyére annak helyén ők is alkalmazásba fogják venni.

Arra pedig, véleményem szerint, épenséggel nem kell gondolni, mintha (mint ezt némelyektől hallottam) ezen üzemmód pártfogolása oly erdőterületeket illetőleg, melyeket az erdőtörvény rendszeres kezelésbe utal, e törvényvel összhangzásban nem állana, vagy, hogy az nem — épen a törvény félreismerhetlen intencziói értelmében volna. Mert a legelő-erdő üzemmódnak alapelve, célja és mikénti kivitele egészen összhangzásban áll azokkal a követelményekkel, miket a jelzett erdőterületekre nézve az erdőtörvény rendelkezései magukban foglalnak s mik a legeltetési haszonvétel elegendő mértékű gyakorlását a jól betartható korlátok közt — az e célra egyáltalán kijelölhető s a helyi viszonyok figyelembe vételével legelő-erdőnek indokoltan kialakítható erdőterületeken — megengedik. Az erdőtörvénynek egyik legfőbb intencziója ugyanis annak a közigazgatási szempontból igen nagybecsű célnak szolgálatát kívánja, hogy az ország termő talaja a veszélynek leginkább kitett

helyeken lehetőleg megóvassék, javíttassék s területében is szaporíttassék: ez az intenzió nyílt kifejezésre főként a törvény általános rendelkezéseiben jut; de a különleges rendelkezéseknek, a gazdálkodást szabályozó §§-nak tartalma sem csupán magáért szorgolja a fatenyésztést és illetve nem azt jelöli meg a gazdálkodás fő céljául, hanem ismét a talaj termőerejének biztosítását s ezen az alapon a gazdálkodásnak olyatén szabályozását és üzését, hogy az az erdőbirtokos szükségleteit okszerű jövedelmeztetés mellett kielégitse.

Épen azért az elérendő cél tudatában nem lehet az okszerű erdőgazdaság elveivel szoros összhangzásban nem állóknak sem tekinteni az új üzemmódot, mely ugyan némelyek részéről az újdonság ellenében mindenha feláradni szokott kétségességgel és ellenszenvvel fogadtatik. Maguk az elérendő célok ugyanazok, a miket az erdőgazdaság a rendszeres erdőkezelésnél maga előtt lát, csak más arányban vannak egymással; s az eszközök is az erdészeti tapasztalatoknak, a gyakorlatnak köréből valók, csak a célok arányához vannak mérve; s maga a remélt eredmény sem pusztán elméleti, mert ehez is az élet nyújtja az erdőgazdaság köréből vett alapot azokban az elhanyagolt s fájától nagyrészt megfosztott, de a gyéren megmaradt fák védelme alatt a teljesen kopár dombokénál sokkalta jobb legelőt képező területekben, melyek a korábbi időkből maig ránk maradtak. Amazok hasznával szemben az erdőgazdának tagadhatlanul joga van az okszerű kezeléstől sokszorta jobb eredményt is bizvást remélni, s ezért a fenforgó fontos cél elérésének érdekében és alapos reményében a kipróbált elveket új erdőalak teremtésével új sikert ígérő kísérletbe vinni ugyszólván kötelessége.

De vajjon mit szólnak ehhez az új üzemmóddhoz a birtokosok?

Öszintén megvallva, e tekintetben az alábbi felelet megadásánál nagy segítségemre volt egy vidéki szaktársam, ki az ottani birtokos nép felfogását, hangulatát s aggodalmait maig is tartó tapasztalásából jól ismeri. Eleinte nem értetünk ugyan teljesen egyet, de sikerült elfogadtatni vele az én következőkben kifejezett gondolataimat. Én ugyanis azt hiszem, hogy ott, ahol az új üzemmód a birtokos óhajtságának és jogosult érdekeinek kielégítése céljából olyan erdőterületen hozatik be, melyen abban az esetben, ha ez az új üzemmód meg nem teremtetik, az eddig alkalmazott erdőüzemmód alkalmaztatnék: a birtokos mindjárt a tervet örömmel fogadja. Ott, hol — pl. urbéresek birtokán — az erdő kis terjedelménél fogva ennek legelő-erdőként való berendezése csak oly feltétel mellett fog megtörténni, ha a veszélyeztetett talaju vagy javításra váró legelő egy részét a birtokos amához kapcsolja, abból a célból, hogy az összefogott két terület fatermése azontul is elegendő legyen a faszükséglet tartós fedezésére: ott, megengedem, gondolkodóba eshetik a birtokos, de méltánytalanságról s a maga érdekeinek sérelméről megint nem szólhat. S ha talán az nem tetszik neki eleintén, hogy az ő „szabad“ területének egy része is törvény-védte sérthetlenségü üzemterv alá kerül, nem kell egyebet tennie, mint a maga jól megfontolt érdekében okszerű gazdálkodást folytatnia (— s ennek kell előírva lenni az üzemtervben is); s az üzemtervnek egyéb terhét, — mint a mit magára vállalt s mi az okszerű gazdálkodás mellett soha sem áldozatot, hanem előbb-utóbb kamataiban visszatérülő befektetést képez, — nem fogja érezni. Ott pedig, a hol puszta legelőkről, fennebb jellegzett, mostoha termőhelyü területeknek legelő-erdő üzem alá foglalásáról, beültetéséről van szó, az erdőszet kényszerítő hatalommal fel

ugy sem lép, csak kínálja, ajánlja az üzemmódot, s legfeljebb erkölcsi befolyással igyekszik megnyerni az ilyen esetben már tisztára mezőgazdát annak az elhatározásnak, hogy a szóban levő területeket az erdészszel mielőbb közös munka alá fogja, hogy időt engedjen és segélyére legyen az erdésznek, ki majd, ha a kopár területek fölé forróság ellen árnyékot adó fát nevelt, a kiégésre hajlandó talajt fülepte televénnyel befedte, a vizmosásokat arra való fák és cserjék gyökérhálózatával beszegélyezte s tartósan megkötötte: a ma silány területeket, mint kész legelő-erdőket fogja haszonvehetőbb birtokképen visszaadni.

Áttérve arra a téves aggodalomra, melyet a fentebb felvetett kérdések közt szintén jeleztem, mely abban áll, hogy vajjon az eddig erdőkezelésben részesült területekből alakítható legelő-erdőknek szaporodása nem von-e a kevesebb fatermelés miatt káros következményeket maga után s ily szempontból tekintve az üzemmód terjedése nem fog-e közgazdasági értelemben hátrányos lenni: erre nézve megint a már egyszer megadott válaszok ismétlésével felelek. Azt hiszem, hogy ez az aggodalom megnyugtatható; mert míg egyfelől ugy maga a fatermelés hasznosága, mint az erdőtörvény rendelkezésének s intencziójának megvalósítása, s az, hogy az élet gyakorlati szükségéit megérezvén, a birtokos az előtte ismeretes eszközökből megválaszthatja a legcélszerűbbet: közvetve vagy közvetlenül oda fog hatni s nyilvánvalólag hathat is oda, hogy az arány az erdő és legelő-erdő mivélésben még vidékenkint se váljék tulságosan visszássá s így károossá, addig másfelől bizvást remélhető, hogy ez az utóbbi üzemmód, kiterjedt alkalmazásba vétetvén, számos olyan legelőterületet fog meghódítani magának, a mely most kopáran,

beárnyalatlanul, silány füvel fedve s fátlanul szolgál csupán a legeltetés céljaira. Amit tehát fatermelés tekintetében egyfelől esetleg veszítenénk, az másfelől részben és pedig a birtokos szüségletének megfelelően pótoltni fog. Különbözik pedig nem szabad felednünk, hogy fatermésünk évi eredményei után ítélve a fenforgó fontos érdekből, a legeltetésnek mostoha vidékeken való kiterjedtebb mértékű gyakorolhatása, céljából, az ország fatermését a legelő-erdő gazdaság alá vont erdőket illetőleg lejobb szállni, aggodalom nélkül engedhetjük és pedig azért, mert a rendszeres erdőgazdálkodás az erdőket illetőleg évről-évre közelebb hoz bennünket ahoz a jövőhöz, melyben azok mind mind jobb karban lesznek s a korábbi időkben lerongált, devastált vagy túlságos használat alatt állott erdők fatermése a zárlat javulása s jobb növényes útján a jelenlegit nagyban meghaladni fogja.

Magától értetik azonban, hogy a legelő-erdőknek a ma még zárt erdőkből való alakítása az egyes vidékeken helyesen az illető vidék faszükségletének s legeltetési igényeinek összevetése alapján kell hogy történjék; ha pedig így a vidék s illetve a birtokos faszükségletének fedezéséről gondoskodás történik s a legeltetés tágabb mértékű gyakorlása az állattenyésztés számbavehető emelésére és illetve hasznára szolgál, akkor sem a birtokosok egyéni szempontjából, sem közgazdasági szempontból veszteségről szó nem lehet; mert az állattenyésztés jövedelmezőbb, mint a fatermelés; annak nagyobb jövedelemhez juttatása fölözi emennek helyi jövedelem-csökkenését; s emellett a talaj termőerejének biztosítása nem szenvedett csorbát.

Midőn ezekben, úgy hiszem eléggé sok oldalról, előadni igyekeztem a legelő-erdő üzem mód eszméjét illetőleg mindazokat, melyek az általánosságban tárgyalás alá vett kér-

désnek megvilágítására szükségesnek tüntek fel előttem,*) nem mulaszthatom el annak rövid szavakba foglalt megemlítését, hogy én az elvet, az elérni szándékolt célt, az ennek elérésére készült tervet nemcsak megvédelmezhetőknek tartom, amint hogy ilyenek gyanánt is igyekeztem szem elé állítani; sőt annak jogos feltételezése mellett, hogy a széttagoltan rendelkezésre álló tapasztalatokat helyes okoskodással illesztettük össze a tervezésnél, már is merem — — hogy úgy mondjam — jövendőlni, hogy az új gazdálkodási móddal hasznos munkát teljesítenünk lehetséges is lesz, hogy ez a gazdálkodási mód el fog terjedni. Künn a gyakorlatban érlelődött meg bennem ez a hit akkor, midőn a legelő-erdők első üzemterveinek kidolgozásában részt vettem, a jóváhagyott terveknek életbeléptetését s a gazdálkodás különféle módon történt megkezdését szemeim előtt láttam, a gazdálkodási mód lényegéről, céljairól s jövőjéről művelt földbirtokossal is, szerény tudásu néppel is sok szót váltottam.

Épen azért, mert a legelő-erdő gazdaság eszméjével igyekeztem lehetőség szerint behatóan foglalkozni, indítatva érzem magamat ama kérdésnek felvetésére s tárgyalására is, vajjon mi kell még ama törekvéshez, melylyel egyesületünk az új gazdálkodási mód eszméjét fölkarolta?

A pályázat, mely a legelő-erdők üzemberendezésével

*) Szándékosan nem foglalkozom jelen közleményem keretében a mezőrendőrségről szóló új törvénnyel, fenn tartván magamnak, hogy a mennyiben a szóban levő kérdést a jelzett törvénynek a legeltetés gyakorlását szabályozó rendelkezéseivel összefüggésben tárgyalás alá valaki előbb nem veszi, ebből a szintén igen fontosnak vélt s az új törvény gyakorlatba ültetése után nagyon is figyelembe veendővé válható szempontból, a tapasztalásra támaszkodva szintén előadjam véleményemet. Most inkább csak az erdőtörvény s az erdőgazdaság szempontjából, s a mezőgazdaság múlt és mai jelenségeinek figyelembe vételével kívántam a kérdéshez hozzá szólni, abban a hitben mégis, hogy az új mezőgazdasági törvénynek életbeléptetésétől várható gazdasági alakulások a most elmondottak módosítására nem fognak kényszeríteni.

s kezelésével foglalkozó szakmunkák megírására hirdetve volt, másodszer is lejárt, s valószínű, hogy a beérkezett s még bírálat alatt levő munkák valamelyike, talán némi lézagosság pótlásának feltétele mellett, a pályadíjra érdemes műnek találhatik, s így alkalmasnak arra, hogy a gyakorlatban utmutatóul szolgáljon.

Ezzel ugyan még nem értünk el mindent, de a mit elértük, már az is nagy értékű eredmény, az t. i., hogy utmutatást, tanácsokat adunk azoknak a birtokosoknak és szakembereknek a kezébe, a kik a pályadíjjal kitüntetett munkával megismerkednek, arra is számíthatván, hogy ezeknek nagy része meghajlik a nyomós okok előtt, bizalomra méltatja a jótanácsok megfogadásától függővé tett jó igéreteket, s követni fogja tetteleg az utmutatást.

Ámde van egy megszívlelendő körülmény, egy kis bökkenő a dologban. Nem az ugyanis a mi célunk egyedül, sőt nem is első sorban az a kettő közül, hogy annak a legelő-erdőnek szerezzünk hiveket, a melyiket zárt erdőnek kigyéritése útján hamarjában előteremteni lehet, hanem az a célok fontosabbika, hogy a veszélyeztetett talaju magán erdőbirtokok számára alkalmas gazdálkodási módot nyujtsunk s még inkább, hogy a régóta kiirtott erdők helyén lévő, talán nyomorék faegyedekkel s bokrokkal beszórt, de legtöbbnyire fátlan, kopasz, megviselt, kiélt talaju legelőket meghódítsuk az új gazdálkodási mód részére. Ez azonban nem történhetik a nélkül, hogy a birtokosra terheket rónunk ne kellene: pedig e terheknek, (a terület fokozatos beültetésének s az ültetés megóvása céljából szükséges legeltetési tilalomnak) egyike sem kedves a birtokos előtt, ha még olyan lassu fokozatban s kis mértékben válik is szükségessé. Ilyen esetekben a maga jószándékára hagyni a birtokost nem volna

kivánatos, nem volna ezélszerű, szemben azzal a — bár kimagyarázható, de tagadhatatlanul meglévő — látszólagos ellenmondással, hogy: mi az ő legeltetési haszonvételének gyarapítását igérvén azzal kezdjük, hogy legelőterületeink egy részét legeltetési tilalom alá vesszük!

Ha megpróbálkoznám vele, úgy vélem, talán magam is ki tudnám mutatni, hogy ez az ellenmondás csak látszólagos, hogy az abban szembe állított két tény közt nincs meg a hézagtalan gondolatbeli kapcsolat. S mindjárt azon kezdeném, hogy arról vádolnám a földbirtokost, hogy okszerűtlenül kezelte a legelőjét, ha annak sem semmiféle művelést, talaj erejében növelő trágyázást, az idő viszontagságai ellenében védelmet, de még csak pihenőt sem adott, s ha évtizedek során át évről-évre mindennemű marhával végig rovatta annak egész területét. S talán sikerülne a két gazdálkodási mód közt pénzügyi tekintetben kimutatható különbséget is szemlélhetővé tennem. Csakhogy mindezeket a birtokosok tudomására kell juttatnunk, mindezekről a gazdaközönsséggel vitába kell állanunk s az érdekelteket mindezeknek jóakaratu elfogadására reá kell beszélnünk!

Hogy van-e szükség erre, hogy kell-e e tekintetben még valami intézkedést tenni, s mi lenne a lecélszerűbb ilyen intézkedés: arról ma már, a kérdés felvetésének majdnem legelején s főként a pályamunkák birálatainak s magának az esetleg jutalmazásra méltó pályamű tartalmának ismerése előtt talán nem lenne idején való bőven szólni.

Azt azonban már is jelzem, hogy teljes eredményt másként nem tudok remélni, mint csak úgy, ha a legeltetés ügyét az erdőgazdaság részéről nyújtott, felajánlott segély elfogadásával és érdeme szerint való méltatásával

a mezőgazdák is igyekeznek és pedig a fentebbiekben tárgyalt uton dülöre vinni.

Lássák be, hogy mily nagy becse van ama szolgálatnak, amit az erdőgazdaság az ő gondjaira bízott termőföldön a rendszeres legeltetés haszonvételében támogatásképen nyújt, a mit veszedelem idején a takarmányhiány ideiglenes pótlására a fatenyészet alá foglalt területeken gyűjthető alomban s kivált lombtakarmányban segítségül ad s a mit tesz akkor, midőn fáradsággal bár, de csalhatatlan tapasztalás szerint eljárva, elveinek megvalósításával nem csak biztosítja, de sőt gyarapítja azt a közvagyon, melynek értékesége épen a földmivelésre nagy mértékben utalt országban oly igen becses, a föld termő erejét.

Ha ezt belátják, akkor örömmel kell, hogy üdvözöljék a legelő-erdő gazdaságot, mely az imént jelzett szolgálatokat együttesen biztos kilátásba helyezi s ugy a közvetlen haszonvételnek, valamint a föld okszerű jövedelmeztésének aránytalanul nagyobb mértékét s üdvösebb eredményű módszerét fogja szolgáltatni, mint azt a legelő-erdő gazdaságra való, de ma fatenyészet nélküli vagy csak türt, de rendszeresen nem művelt s nem gondozott fanövsnek helyet adó legelőktől remélni, várni lehet.